

על קהילת אקדמיה-כיתה בעיניים של מובילות קהילה

התנעת דגמי אקדמיה-כיתה ספט' 2021

חמש שנים של הפעלה וביסוס של תוכנית אקדמיה-כיתה יצרו שינוי חיובי ותנופה בהתייחסות להתנסות בהוראה, ובקשר בין האקדמיה לשדה. בשנת תשפ"ב הוחלט להעמיק את התוכנית עוד ולהרחיבה באמצעות שלושה דגמים מובילים. הדגם הבסיסי הוא דגם "אקדמיה-כיתה" במתכונתו המקורית. הדגם השני הוא דגם של "קהילת אקדמיה-כיתה", המוסיף רכיב של קהילה הכוללת את המורות/גננות המכשירות ואת הסטודנטים/ות, בהובלת המדריכ/ה הפדגוגית/ת מהמוסד המכשיר. מטרת הקהילות הללו תובהר בהמשך. הדגם השלישי הוא דגם "עמיתי אקדמיה-בית ספר חוקר", המוסיף לדגם השני עוד רובד – קהילה בית-ספרית לומדת. למידע נוסף על אודות הדגמים ראו מסמך אסטרטגי: [אתגרים, מטרות ויעדים](#).

חודש ספטמבר 2021 ייזכר כנקודת ציון שבה דגמי התוכנית החדשים יצאו לדרך. אך שזמן ההיערכות היה קצר, מוסדות ההכשרה נרתמו, וברחבי הארץ הוקמו כ-100 קהילות אקדמיה-כיתה (לפי הדגם השני).

על מה ועל מי נספר?

על השאלון

השאלון כלל 24 פריטים שעסקו בנושאים אלה: רקע על המשיבות ועל הקהילות שהן מובילות; תחושת מסוגלות ומוכנות; תרומה נתפסת; אתגרים וצורך בתמיכה מקצועית.

תודה לד"ר ליבי אופיר על השותפות בהכנת השאלון

במהלך חודש אוקטובר נשלח שאלון מטעם מו"פ התנסות בהוראה למדפ"יות המובילות קהילת אקדמיה-כיתה. השאלון הופץ בסיוע של הממונות על ההתנסות במוסדות ההכשרה ובאמצעות רשימה חלקית של כתובות דוא"ל של מובילות קהילה שהיו בידנו, כך שהמדגם אינו מייצג.

מטרת השאלון הייתה ללמוד כבר בשלב מוקדם על תחושות ותפיסות ראשוניות ולזהות מוקדי קושי גדולים, כשלב מקדים לשלב של היכרות עמוקה עם המתרחש בשטח.

60 מדריכות פדגוגיות השיבו על השאלון, ועל כך תודתנו נתונה להן (רובן המוחלט נשים ולכן השימוש בלשון נקבה).

המשיבות שיתפו אותנו בחוויות, באתגרים, בחששות ובמחשבות שאחזו בהן עם היציאה לדרך חדשה, דרך שגם בעברנו, מו"פ התנסות בהוראה, היא התהוות יש מאין. **לסיפור זה יש ערך רב, גם אם אינו מייצג את הסיפור המדויק של כלל מובילי ומובילות קהילות אקדמיה-כיתה.**

מדינת ישראל
משרד הבריאות
מינהל עובדי הוראהמו"פ
התנסות
בהוראה
RMO Unit for Clinical
Research Education
وحدة البحث والتطوير
للتدريب السريري في التدريسמכון
חופ"ת
בית ספר לחקר ולפיתוח חניכות
ברכשות עובדי חינוך והוראה בכללות

בהירות מטרותיה של קהילת אקדמיה-כיתה

ראשית, ביקשנו ללמוד אם מטרותיה של קהילת אקדמיה-כיתה בהירות דיין לאלה המובילות אותן. המטרות הוצגו באופן רשמי ב"קול הקורא" שפרסם משרד החינוך בספטמבר 2021:

בדגם זה תתמקד הפעילות, נוסף על ההתנסות בכיתות, בבניית קהילה שתכלול את הסטודנטיות והמורות המכשירות בהובלת המובילה האקדמית מהמוסד המכשיר והמקשרת הבית-ספרית (או אחת המורות המכשירות). הקהילה תעסוק **בסוגיות שיעלו מתוך ההתנסות** של הסטודנטיות, דילמות, שאלות, התלבטויות, קשיים ואתגרים שהקהילה תחשוב שהם רלוונטיים לכל חבריה. הקהילה תשמש **מקום מקצועי ותומך להיוועצות** של הסטודנטיות, ללימוד של ידע הרלוונטי לסוגיה שנבחרה ולחשיפה לנקודות מבט שונות. הקהילה תתרום לתהליכי הצמיחה וההתפתחות של הסטודנטיות **ותשכר את מומחיות ההכשרה** של המורות המכשירות (ההדגשות אינן במקור).

אומנם מוסדות ההכשרה נחשפו לדגם עוד לפני הפרסום הרשמי, אולם היינו ערים לכך שזמן ההיערכות היה קצר בשנה זו. אי לכך, השאלה על הבהירות הנתפסת של המטרות הייתה לנו כתמרו.

רק 60% מהמשיבות השיבו כי המטרות ברורות להן במידה רבה מאוד. השאר אמרו כי המטרות ברורות במידה בינונית או מועטה. משיחות עומק נלוות עם מובילי ומובילות קהילות אקדמיה-כיתה למדנו כי המטרות אכן הובנו במגוון דרכים. מבחינתנו עיקר המסר היה כי תוכני העיסוק בקהילה יצמחו מתוך צרכי ההתנסות ויתמקדו בהתנסות לצד הכשרת המורות/הגננות כמכשירות מורים, ואילו רבות המשיכו לראות בקהילה מקום מפגש שנועד להשתלמות שבה מועבר תוכן סדור ומתוכנן "מלמעלה-למטה". נושא הכשרת המורות/גננות נותר אף הוא לא בהיר. נוסף על כך, רצינו לברר אם ההמלצה כי הובלת הקהילה תיעשה בצמד של המדריכה הפדגוגית והמורה/גננת המקשרת או המכשירה נפלה על אוזן קשובה. 70% מקרב המשיבות ציינו כי הן מובילות את הקהילה בצמד, והשאר מובילות לבד.

אין חכם כבעל ניסיון ניסיון החיים ומסיבותיהם הוא מקור החכמה העשיר ביותר (אבן שושן)

יותר ממחצית (62%) מהמשיבות ציינו כי יש להן ניסיון קודם בהובלה של קהילה או של פורומים דומים. כפי שנראה להלן, בקבוצה זו תחושת המסוגלות הייתה גבוהה יותר. אומנם אין בנתונים עדויות לקשרים סיבתיים, ואפשר שלא הניסיון הוא המסביר את תחושת הביטחון הרבה יותר. עם זאת – לא יהיה זה מופרך לשער כי ניסיון בהנחיה קודמת הוא אחד הגורמים התורמים לתחושה גבוהה יותר של מסוגלות.

רוב המשיבות שיש להן ניסיון קודם בהובלת קהילה (או פורום דומה) דיווחו על תחושת ביטחון רבה יותר מאשר המשיבות שאין להן ניסיון (69% לעומת 48%), ועל תחושה כי יש להן ארגז כלים עשיר דיו כדי לאפשר להן הצלחה בהובלת הקהילה (58% לעומת 48%). ועדיין ראוי לשים לב כי בשתי הקבוצות יש שיעור לא מבוטל של מד"פיות שדיווחו על רמת ביטחון ושליטה בכלים נמוכות יותר (תרשים 1). לכן אין להקל ראש בחשיבות של מתן תמיכה וסיוע. עוד עולה כי בשתי הקבוצות החששות מהובלת הקהילה נמוכים, כך שגם אם רמת הביטחון של חלק מהמשיבות אינה גבוהה, מתקבל הרושם כי מדובר בחוסר ביטחון מדרבן ולא משתק.

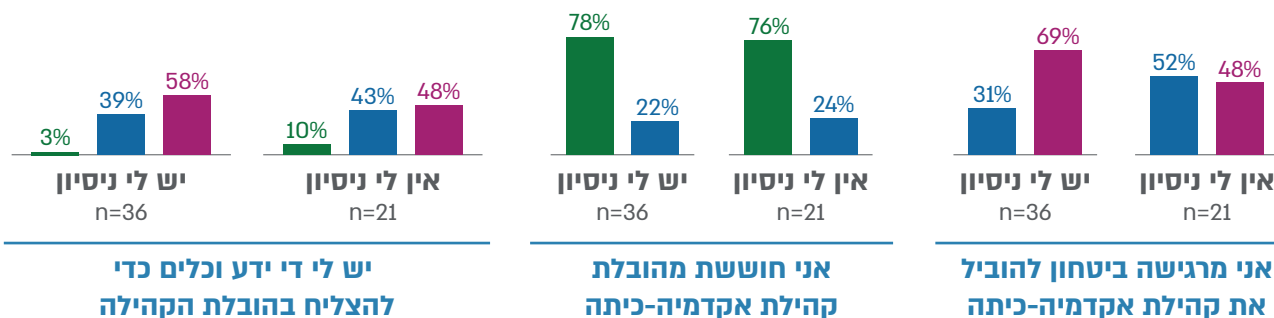
**תחושת המסוגלות
בתחילתה של תהליך**

תרשים 1

תחושות מסוגלות - ביטחון, חששות וכלים

(57 השיבו על השאלות)

● במידה מועטה מאד ● במידה בינונית ● במידה רבה מאד

כצפוי, קיים קשר חזק בין תחושת הביטחון להוביל את הקהילה לבין התחושה של בקיאות ושליטה בכלים ($r=0.77$), ומתאם שלילי בין תחושת הביטחון לבין הצורך בקבלת סיוע ($r=-0.50$). כלומר, ככל שתחושת הביטחון נמוכה ביותר, כך יש צורך רב יותר בקבלת סיוע ותמיכה מקצועית. מעיון בתרשים 2 אפשר ללמוד כי רוב המשיבות, עם או בלי ניסיון קודם בהנחיה, הביעו רצון לקבל סיוע ותמיכה מקצועית במינון מסוים. אם נשווה בין המשיבות שהעידו על ניסיון קודם בהנחיה לאלו שדיווחו שאין להן ניסיון, נבחין כי שיעור נמוך יותר מקרב המשיבות בעלות הניסיון הקודם ביקשו סיוע רב (44% לעומת 75%).

תרשים 2

צורך בקבלת סיוע ותמיכה

(56 השיבו על השאלות)

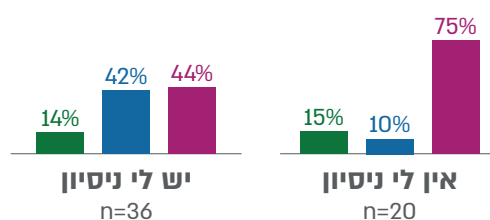
● במידה מועטה מאד ● במידה בינונית ● במידה רבה מאד

באילו תחומים מבקשים עזרה?
שלושת התחומים המבוקשים ביותר הם:

- 1 | עידוד תהליכי למידה מקצועיים בתוך הקהילה
- 2 | חקר פרקטיקה
- 3 | יצירת מוטיבציה בקהילה

*התחומים נבחרו מתוך רשימה שכללה את האפשרויות האלה: הבהרת מטרת הקהילה, התמודדות עם התנגדויות, חקר פרקטיקה, יצירת אמון בקרב חברי הקהילה, יצירת מוטיבציה בקהילה, עידוד תהליכי למידה מקצועיים בתוך הקהילה, תהליכי היועצות.

הייתי רוצה לקבל תמיכה מקצועית בהובלה

קהילת אקדמיה-כיתה כוללת מורות מכשירות, או גננות מכשירות, וסטודנטיות. התוויות הקהילות בהרכב מיוחד זה נבעה מתפיסה שראתה בשיח ובחשיבה משותפים על סוגיות בהכשרה תרומה הן להכשרת הסטודנטיות הן למורות/גננות בתפקידן כמכשירות מורים. עם זאת, היינו ערים לתהיות ולחששות העלולים לעלות סביב נושא זה, ולכן היה לנו חשוב ללמוד על הרוח שמביאות מובילות הקהילה.

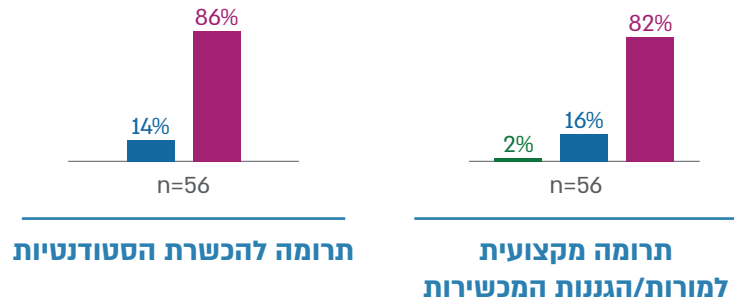
תפיסה חיובית של
תרומת הקהילה
למשתתפיה

תרשים 3

● במידה רבה מאד ● במידה בינונית ● במידה מועטה מאד

תרומת הקהילה לסטודנטיות
ולמורות/גננות המכשירות

מהנתונים עלה (תרשים 3) כי רוב מרשים של המד"פיות שהשיבו על השאלון הגיעו לתהליך כשהן חדורות אמונה כי לקהילה, תרומה לכל השותפים והשותפות: מורים, מורות, גננות, סטודנטים וסטודנטיות.

אתגרים בהובלת הקהילות

60 המשיבות העלו 40 אתגרים שהתאימו לנקודת הזמן של שלב ההתנעה. בניתוח התוכן עלו הנושאים הבאים:

לוגיסטיקה (תיאום בין המורים והסטודנטים), התאמות למציאות פוסט-קורונה

ניהול הפרוצדורות הקשורות לפרויקט ותיאום המכשירים עם המורים

היכולת לקדם את צורכי ההתנסות מול הצרכים של בית הספר
תיאום זמן מתאים לגננות

50%

קושי בהקמת הקהילה (קשיים תפעוליים)

33%

קושי ברתימה וביצירת מוטיבציה של המורות המכשירות

לעורר מוטיבציה בקרב המורים המכשירים להשתתף במכשירים

קשה לגייס את המורות לקהילה, נוסף על כל ההשתלמויות והקהילות שהן משתתפות בהן

הירתמות המורים המכשירים ותחושת עניין והרגשה שקיבלו משהו אחר שירצו ליישם

חוסר שיתוף פעולה של המורות בשל חוסר זמינות

המושגים הבסיסיים של הכשרת המורים בשדה אינם סדורים

ומיעוט קטן נגע בהיבטים מקצועיים שונים

ביישנים וחוששים מלמידת עמיתים

היחסים שבין הסטודנטים למכשירות

10%

קושי באתגרים אחרים שצוינו היו קשורים אינטראקציות בין-אישיות

ומה ייחשב הצלחה?

גם כאן קיבלנו 40 תגובות. שלושת הנושאים הבולטים היו:

34%

אינטראקציה ושיתוף
בין גורמים שונים
בתוך הקהילה

יצירת אמון

תהליכי חשיבה
משותפים

תחושת שייכות ורצון
להיפגש וללמוד יחד

20%

ביסוס מקצועי
לסטודנטיות

שאראה במהלך השנה ובסיומה
יישומים מעניינים

שינוי משמעותי בהתנסות

15%

תוצר יישומי

הצלחה תיחשב בעיניי
כאשר הסטודנטיות יחוו
שקיבלו ערך מוסף רב,
ניסיון והיכרות מעמיקה
עם המוסד החינוכי

דוגמאות לנושאים שעלו בשיעורים נמוכים יותר: חיבור השדה לאקדמיה, למידה, קידום מקצועי למורות, שביעות רצון של המשתתפות, שיתופי פעולה בין הסטודנטיות והמורות.

סיכום • מה למדנו?

- 1 | השאלון שיקף מעט מהתחושות ומהתפיסות של 60 מדריכות פדגוגיות בראשיתו של מהלך קהילות אקדמיה-כיתה.
- 2 | רוב המשיבות דיווחו על תחושת ביטחון בינונית או גבוהה בהצלחה בהובלת הקהילה. אומנם רובן דיווחו על רמת חשש נמוכה, אך עם זאת נמצא פער בין מד"כיות בעלות ניסיון קודם בהנחיה לכאלו ללא ניסיון קודם, הן בתחושת הביטחון ביישום הן בשליטה בכלים.
- 3 | בהלימה עם ממצא זה עלה כי קיים בשדה צורך לקבל הנחיה וסיוע בכל הקשור בהנחיה.
- 4 | ממצא חשוב הוא שרוב המשיבות החלו להוביל קהילה כשהן מאמינות כי הקהילה תתרום גם לסטודנטיות וגם למורות/הגננות. עם זאת, הן סברו כי יצירת המוטיבציה והקשרים בתוך הקהילה הן אתגר, ואם יתמודדו עימו – תהיה זו הצלחה בעבורן.

מה עושה מו"פ התנסות בהוראה?

מו"פ התנסות בהוראה נרתם למהלך של למידה עם השדה ומהשדה. כפועל יוצא מכך מתקיימים שני תהליכים מרכזיים:

1 | מכגשי הנחיה וסיוע בנושאים העולים כצורך השעה. המכגשים מופנים לכלל מובילי ומובילות הקהילה, ומתקיימים בזום אחת לחודשיים (ארבעה בשנה).

2 | למידה מהשדה באמצעות מעבדת פיתוח שמתכנסת אחת לחודש במהלך השנה. המעבדה כוללת 13 מדריכים ומדריכות פדגוגיים/ות ממוסדות ההכשרה השונים, המובילים/ות בעצמם/ן קהילות אקדמיה-כיתה. המעבדה משקפת את רחשי השטח, ושוקדת על פיתוחים שיסייעו לכלל הקהילות ברחבי הארץ.

עריכת לשון: נירית איטינגון • עיצוב גרפי: ריקי אדרי

